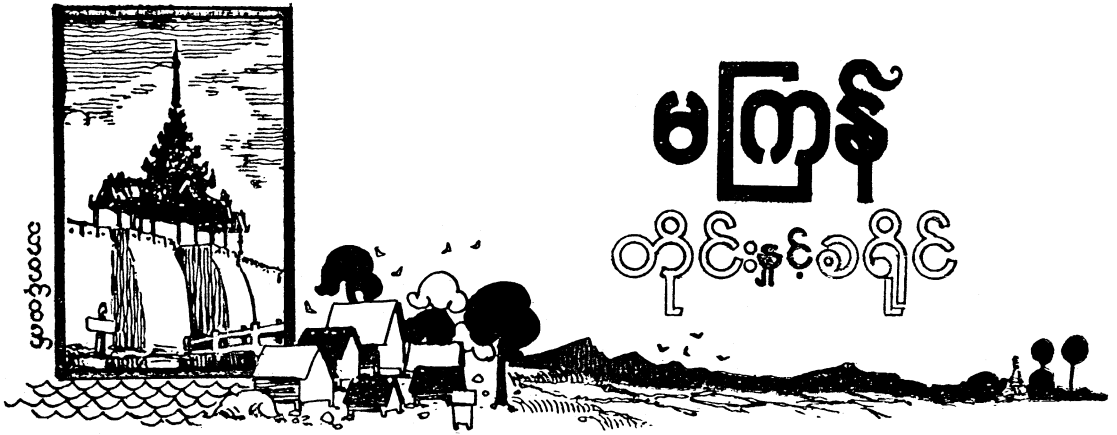

Bibliographic Data

Author	ကြန့် ၊ ဒေင်	KYAN, Daw	Kran' , Do'	Art. MK0004
Article Title	တိုင်း နှင့် ခရိုင် (Division and District) Tuin'' nhan'' kha ruin'			
Title (Book/Serial)	စစ်ပြန် Sit-pran			
Issue and Volume	No. 71			
Edition				
Place/ Publisher				
Distributor				
Ed. Date	August. 1984			
Pagination	73 - 75			
Annotation	Taing and Khayaing were administrative units during the Nyaunggyan period (1600-1752). Myanmar was divided into 8 Divisions and Khayaing was the smaller unit, but definition of the terms changed from time to time. Under King Thibaw (1878 - 1885) Upper Burma was divided into 10 Khayaings and a Khayaing Wun governed each. This Khayaing corresponded to Division in Lower Burma. Throughout the colonial period Burma was divided into 8 Divisions called Khayaing. The Divisional Commissioner was called Khayaing Wun Shin Taw Min Gyi, while the District was called Siyinsu which was governed by a Deputy Commissioner known as A-Ye-Baing. During the Japanese period Division become Taing and the Divisional Commissioner was called Taing Min Gyi. The District was called Khayaing and the A-Ye-Baing became Khayaing Wun. Since 1972 Myanmar has had 7 States and 7 Divisions.			
Subject Terms	1. Myanmar - Politics and government			
Key Words	1. Divisions 2. Districts			

မကြန် တိုင်းနှင့်ခရိုင်

တိုင်းနှင့် ခရိုင်သည် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ အပိုင်း အခြား နယ်မြေ သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ရှေးစာပေ ကျမ်းဂန်တို့တွင် ဇမ္ဗူဒီပ ခေါ်သော တောင်ကျွန်းကို တိုင်းကြီး ၁၆တိုင်း ပိုင်းခြားရိုး ပိုင်းခြားစဉ် ရှိ၏။ ဤသည်ကို ရည်၍ ဦးကျော့က သူ၏ ရွာပုံ တော်တွင် “လောကဓာတ်ဗေ၊ သောဠသ်မြေဝယ်၊ စောနတ်မေဂျာ မတွေ့နိုင်ဘူး” ဟု ဖွဲ့ဆိုသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် စပ်လျဉ်း၍မူ၊ ဓမ္မူဒီပဥဆောင်း ကျမ်း တွင် တိုင်းကြီးရှစ်တိုင်း သတ်မှတ်ကြောင်း ဤသို့ ပြဆိုသည်။

ခရိုင်သည် တိုင်းထက် ငယ်သော နယ်မြေ အပိုင်း အခြားဟု ဆိုရပေမည်။ မြန်မာ့ သမိုင်းစဉ်တလျှောက် တွင် ခရိုင်ကို နေရပ်နှစ်ခုနှင့်သာ တွဲ၍ သုံးစွဲမြဲ ဖြစ် ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကျောက်ဆည်နယ်ကို ညွှန်းသော လယ်တွင်း (၉) ခရိုင်၊ သို့မဟုတ်-တောင်ဘက် (၄) ခရိုင် (၅) ခရိုင် တို့သည် ထင်ရှား၏။ သက္ကရာဇ် ၉၆၃ ခု ညောင်ရမ်းမင်းတရားကြီး လက်ထက် ကောက်ယူ ပြုစု သော သိန္ဓိုစစ်ကမ်း၊ မိုင်းတွယ်စစ်ကမ်းတို့တွင် ဇင်းမယ် ၅၇ ခရိုင်ဟု တွေ့ရသည်။ ၅၇ မြို့ ပါဝင်သော ခရိုင်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခရိုင်သည် စတင်အခြေ

မြတ်သျှအစိုးရသည် မြတ်သျှမြန်မာပြည် (အောက်မြန်မာပြည်) ကို ဒီဗီးရှင်း (Division) ဟု ခေါ်သော အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေလေးခု သတ်မှတ်အုပ်ချုပ်သည်။ ရခိုင်၊ တနင်္သာရီ၊ ပဲခူး၊ ရောငတီ ဒီဗီးရှင်း တို့ဖြစ်၏။

ရောငတီမြစ် အနောက်ဘက် မြောက်ဘက် သည်၊ သုနာပရန္တတိုင်း။ ရောငတီမြစ် အရှေ့ဘက် တောင်ဘက်သည်၊ တမ္ပဒီပတိုင်း။ သရေ ခေတ္တရာ သည်၊ သီရိခေတ္တရာမတိုင်း။ ကေတု မတီ တောင်ငူ သည်၊ ဇေယျဝဇ္ဇာတိုင်း။ ပုသိန် ဥပါယ်ဒို မုတ္တမသည်၊ ရာမညတိုင်း။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွှေ မြေရှိရာအရပ် ရှမ်း ၅၇ မြို့ သည်၊ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ တိုင်း။ မိုးနဲညောင်ရွှေသည်၊ ကမ္မောစတိုင်း။ မိုးမိတ် ဗန်းမော်သည်၊ စိမ့်တိုင်း။ ဤသို့လျှင် တိုင်းကြီး ရှစ်တိုင်း တည်း။

ချ နေထိုင်ရာဒေသ၊ သို့မဟုတ်-မြို့ဟု ကောက်ယူဖွယ် ရှိသည်။ “စည်တီး ခရိုင် နိုင်ငံစိုးအုပ် မင်းလုပ်တော် မူသည်” ဟူသော နောက်ပိုင်း အရေးအသား အသုံး အနှုန်းများအရသော်၊ အချက်အချာဟု ဆိုလိုကြောင်း ပေါ်လွင် ထင်ရှားသည်။

မြန်မာ့သမိုင်းစဉ်တလျှောက်တွင် တိုင်းနှင့် ခရိုင် ဟူသော နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ချက်တို့သည်၊ ခေတ် အလိုက် ပြောင်းလဲချက်များ ရှိခဲ့သည်။ အဝ၊ ညောင်ရမ်း ခေတ်များ လွန်လာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံကို မူလက တိုင်းကြီး ရှစ်တိုင်း သတ်မှတ်ချက်သည် မှေးမှိန် ကွယ် ပျောက် လာသည်။ စာပေတွင် အခေါ် အသုံး ရံဖန် ရံခါ တွေ့ရသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ သတ်မှတ်ချက် မဟုတ်တော့ ချေ။ ထို့အတူ

ထို့ကြောင့် တိုင်းကြီး၊ သို့မဟုတ် တိုင်းသည်၊ နိုင်ငံ အတွင်းရှိ အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ အပိုင်းအခြား ကြီးဟု ကောက်ယူဖွယ်ရှိသည်။

လယ်တွင်း ၉ ခရိုင်ဟူသော အခေါ်ထက်၊ ကျောက်ဆည် နယ် ဟူသော အသုံးက ပိုမိုပေါ်လွင်ထင်ရှားလာသည်။ လယ်တွင်း ၉ ခရိုင်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေသတ်မှတ် ချက်လည်း မဟုတ်တော့ချေ။

ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် တိုင်း ဟူသော အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ သတ်မှတ်ချက် ဝေါဟာရသည် မြုပ် ကွယ်၍ နေပေသည်။ ခရိုင်သည်လည်း အလားတူဖြစ်၏။ သို့သော် သီပေါမင်းလက်ထက် ခရိုင် အမည်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေသတ်မှတ်ချက် ပေါ်လာပြန်သည်။ သီပေါမင်း သည် အုပ်ချုပ်ရေး လွယ်ကူအေးချမ်းစေရန်ရည်သန်၍ ရှမ်းပြည်မြို့ရွာများမှအပ နိုင်ငံတော် မြို့ ကျေးရွာများ ကို ဆယ်ဌာန ဆယ်ခရိုင် ခွဲဝေပြီးလျှင် ၁၈၈၄ ခု မတ်လ ၉ ရက် (၁၂၄၅ ခု တပေါင်းလဆန်း ၁၃ ရက်) နေ့မှစ၍ ခရိုင်ဝန်များ ခန့်ထား အုပ်ချုပ်စေ သည်။ ထိုစဉ်က သတ်မှတ်ခဲ့သော ခရိုင်များသည် အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပထမဌာနခရိုင် - ရတနာပုံ နေပြည် တော်နှင့် တကွ ရွှေကြိုးသတ် နယ်ပယ် မြို့ရွာများ။

ဒုတိယဌာန ခရိုင် - အဝမြို့၊ တောင်ဘက် ကိုး ခရိုင်၊ ရွှေပြည် ရန်အောင် မြင်းခြေ ကျေးရွာများ၊ ပင်း တလဲမြို့၊ တလုပ်မြို့၊ တောင် သာမြို့၊ ညောင်အုပ်မြို့များ။

တတိယ ဌာန ခရိုင် - မိတ္ထီလာမြို့၊ ယင်းတော်မြို့၊ ရနောင် မြို့၊ ထရံ ကာမြို့၊ လှိုင်းတက် မြို့၊ သာဂရင်း၊ ညောင်ရမ်းမြို့၊ ရမည်းသင်း မြို့၊ တောင်ငူမြို့များ။

စတုတ္ထဌာန တောင် တွင်းကြီး ခရိုင် - ပင်း မြို့၊ နတ်မောက် မြို့၊ ကျောက် ပန်း တောင်း မြို့၊ တောင်တွင်းကြီး မြို့များ။

ပဉ္စမ ဌာန အောက် မြစ်စဉ် ခရိုင် - အောက်မြစ်စဉ် ဝဲယာမြို့ရွာ များ။

ဆဋ္ဌမ ဌာန ပုခန်း ကြီး ခရိုင် - ပုခန်း ကြီး မြို့၊ ယော မြို့၊ ဆောမြို့၊ လောင်းရွှည် မြို့၊ ထီးလင်းမြို့၊ ယောတိုက်ကျန် မြို့ရွာများ။

သတ္တမ ဌာန ချင်း တွင်း ခရိုင် - ချင်းတွင်းကြောင်း၊ မြစ်စဉ် ဝဲယာ မြို့ ရွာများ။

အဋ္ဌမဌာန စစ်ကိုင်း ခရိုင် - စစ်ကိုင်းမြို့၊ အမြင့် ငါးမြို့၊ ဝန်စုပါမြို့ရွာများ၊ အလုံမြို့၊ ဒီပဲယင်းမြို့များ။

နဝမဌာန ရတနာ သီဟ ခရိုင် - ရတနာ သီဟ မြို့၊ ဝန်စုပါ မြို့ရွာ၊ မြေဒူးမြို့၊ ကော လင်းမြို့၊ ဝန်းသိုမြို့၊ ဝရန်မြို့၊ ခေါ်သန္တီမြို့၊ ငွေလင်းမြို့၊ ရွှေ အရှေ့ ကြောင်း၊ ရွှေ အလယ်ကြောင်း မြို့ရွာများ။

ဗသမ ဌာန အညာ မြစ်စဉ် ခရိုင် - အညာ မြစ်စဉ် ဝဲယာ မြို့ ရွာ များ။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဗြိတိသျှ မြန်မာပြည် (အောက် မြန်မာပြည်) ကို ဒီဗီရှင်း (Division) ဟု ခေါ်သော အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေ လေးခု သတ်မှတ် အုပ်ချုပ်သည်။ ရခိုင်၊ တနင်္သာရီ၊ ပဲခူး၊ ရှေးဝတီ ဒီဗီရှင်းတို့ ဖြစ်၏။ မြန်မာနိုင်ငံ တခုလုံး သိမ်းပိုက် စိုးအုပ်ရသော အခါ ရှမ်းပြည်ကို ချန်လှပ်၍ အထက်မြန်မာပြည်ကို ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် မြောက်ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်း ဟူ၍ ဒီဗီရှင်း လေးခု သတ်မှတ် သည်။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှတို့လက်ထက် မြန်မာပြည်တွင် ဒီဗီ ရှင်းခေါ် အုပ်ချုပ်ရေး နယ် မြေကြီး ရှစ်ခု ရှိသည်။ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဒီဗီရှင်း လေးခုကို ၁၈၉၇ ခုနှစ် မှစ၍ မန္တလေး၊ စစ်ကိုင်း၊ မကွေး၊ မိတ္ထီလာဟု အမည် ပြောင်းလဲ ခေါ်တွင်သည်။

ဒီဗီရှင်းအတွင်း ဒိစတြိတ် (District) ဟု ခေါ် သော အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေငယ်များ ရှိသည်။ ဒီဗီရှင် ကို ဒီဗီရှင်းကော်မစ်ရှင်နာက အုပ်ချုပ်သည်။ ဒိစတြိတ်ကို အရေးပိုင်က အုပ်ချုပ်စီရင်သည်။ Division, Dis- trict အစရှိသော အင်္ဂလိပ်အမည်များ၊ ရှေးဦး ဌာန အခေါ်အဝေါ်များကို အက်ဥပဒေများအမိန့် ကြင့်ငြာ များတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသား သုံးနှုန်း ကြရာ၌ တညီတညွတ်တည်းဖြစ်စေရန် အစိုးရက အခါ အားလျော်စွာ အမိန့်ကြော်ငြာများ ထုတ်၍ ပြဋ္ဌာန်း ကြေငြာသည်။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှခေတ်တွင် ပြဋ္ဌာန်း ထားသော ရုံးသုံးဝေါဟာရများအရ-

Division သည်၊ ခရိုင်
Divisional Commissioner သည်၊ ခရိုင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး
District သည်၊ ဒိဗြိတ် စီရင်စု
Deputy Commissioner သည်၊ အရေးပိုင်

ဟူ၍ ဖြစ်၏။ မြတ်သောခေတ်တွင် **တိုင်း** ဟူသော နယ်မြေ သတ်မှတ်ချက် ဝေါဟာရ ဆက်လက်တိမ်မြုပ်နေသည်။

မဟာဗမာခေတ် (ဂျပန်ခေတ်) တွင် **တိုင်း** နှင့် **ခရိုင်** ဟူသော အုပ်ချုပ်ရေး နယ်မြေ သတ်မှတ်ချက် နှစ်မျိုးလုံး ပြန်ပေါ်လာသည်။ ၁၉၄၄ ခု ဇန်နဝါရီလ တွင် နိုင်ငံတော် အမိမိတီ ကြီးသည် တာဝန်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ် များနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်း၍ မြန်မာနိုင်ငံကို တိုင်းကြီး ၄ တိုင်း အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်သည်။

၃၈၇ တိုင်း - မန္တလေး၊ ကျောက်ဆည်၊ ပျဉ်းမနား၊ မိတ္ထီလာ၊ မြင်းခြံ၊ ရေနံချောင်း၊ မင်းဘူး၊ ပခုက္ကူ၊ ချင်းတောင်တန်း၊ စစ်ကိုင်း၊ ရွှေဘို၊ ကသာ၊ ဗန်းမော်၊ မြစ်ကြီးနား၊ မော်လိုက်၊ မုရွှာခရိုင်များ ပါဝင်သည်။

၁၂၀ တိုင်း - ပုသိန်၊ စစ်တွေ၊ သံတွဲ၊ ကျောက်ဖြူ၊ ရခိုင်တောင်တန်း၊ ဟင်းသာတ၊ မအူပင်၊ ဖျာပုံ၊ မြောင်းမြ ခရိုင်များ ပါဝင်သည်။

၁၇၀ တိုင်း - ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ၊ အင်းစိန်၊ ပဲခူး၊ သာယာဝတီ၊ ပြည်၊ မော်လမြိုင်၊ တောင်ငူ၊ သထုံ၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်၊ ဖာပွန်၊ သရက်မြို့ခရိုင်များ ပါဝင်သည်။

ကမ္ဘောဇတိုင်း - ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကရင်နီနယ်များ ပါသည်။

ဖော်ပြပါ တိုင်း ၄ တိုင်း မသတ်မှတ်မီ ၁၉၄၂ ခု ဩဂုတ်လကပင် **ဗမာနိုင်ငံတော်အစိုးရ အမိန့်ပြန်တမ်း** တွင် မကွေးခရိုင်ကို ရေနံချောင်းခရိုင် ခေါ်တွင်ရန်၊ ရမည်းသင်းခရိုင်ကို ပျဉ်းမနားခရိုင် ခေါ်တွင်ရန် သံလွင်ခရိုင်ကို ဖာပွန်ခရိုင် ခေါ်တွင်ရန်၊ ကျိုက္ခမိခရိုင်ကို မော်လမြိုင်ခရိုင် ခေါ်တွင်ရန် အထက်ချင်း တိုင်းခရိုင်ကို မော်လိုက်ခရိုင်ခေါ်ရန်၊ အောက်ချင်း တိုင်းခရိုင်ကို မုရွှာခရိုင် ခေါ်တွင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက် ထုတ်ပြန် ကြေငြာသည်။ လိုက်လျောညီထွေစွာ တာဝန်ခံရာထူး အခေါ်များကိုလည်း တိုင်း ရဲ ဗိုလ်ချုပ်၊ ခရိုင် ရဲ ဗိုလ်မှူး၊ ခရိုင်ဝန် စသည်ဖြင့် ပြောင်းလဲခေါ်တွင် စေသည်။

လွတ်လပ်ရေး ရပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင်၊ ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ၌ မန္တလေး၊ စစ်ကိုင်း၊ မကွေး၊ မိတ္ထီလာ၊ ပဲခူး၊ ရောဝတီ၊ ရခိုင်၊ တနင်္သာရီ ချင်း ဝိသေသတိုင်း ဟူ၍ တိုင်း ၉ တိုင်း ရှိလာသည်။ ထိုတိုင်းများ အောက်တွင် ခရိုင်ဝန်များ စီရင်ရသော ခရိုင်များ ရှိသည်။ လွတ်လပ်ရေးခေတ် မြန်မာ့ **တိုင်း** သည်၊ အင်္ဂလိပ်ခေတ် ဒီဗီရှင်းနှင့် တူ၍ မြန်မာ့ **ခရိုင်** သည်၊ အင်္ဂလိပ်ခေတ် ဒီစကြိုတ်နှင့် တူသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ တိုင်းကိုဒီဗီရှင်း၊ ခရိုင်ကို ဒီစကြိုတ်ဟု ပြန်ဆိုရေးသားသည်။ ထို့ကြောင့် သတိမပြုလျှင် အင်္ဂလိပ် ခေတ်ခရိုင်နှင့် မြန်မာ့ ခေတ် ခရိုင်တို့ ရောထွေး မှားယွင်းနိုင်သည်။ သီမော်မင်း လက်ထက်နှင့် အင်္ဂလိပ်ခေတ် ခရိုင်သည် ဒီဗီရှင်း၊ လွတ်လပ်ရေးခေတ် မြန်မာ့ ခေတ်ခရိုင်သည် ဒီစကြိုတ် ဖြစ်ကြောင်း သတိပြု ရာ သည်။

ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်ပြောင်း တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲ နေသော ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတ မြန်မာ နိုင်ငံ တော်တွင်၊ ၁၉၇၂ ခုနှစ်မှစ၍ ပြည်သူ့ အုပ်ချုပ်ရေး သစ် စတင် အကောင်အထည် ဖော်သည်။ ထိုအခါ ခရိုင်နှင့် ခရိုင်ဝန် ရာထူး တို့ကို ဖျက်သိမ်း လိုက်သည်။ မြို့နယ်ကို အုပ်ချုပ်ရေး အခြေခံ နယ်မြေ သတ်မှတ်၍ မြို့နယ်ရပ်ကွက် ကျေးရွာ အဆင့်ဆင့် သတ်မှတ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေကြီး အဖြစ် **တိုင်း** နှင့် **မြည်နယ်** များ သတ်မှတ်ထားသဖြင့်၊ ယခုအခါ တိုင်း ခုနစ်တိုင်း ပြည်နယ် ခုနစ်နယ်ဖြင့် ဝေဆာ မြိုင်ဆိုင်လျက် ရှိပါ သည်။

ဤကား ခေတ်အဆက်ဆက် **တိုင်း** နှင့် **ခရိုင်** တို့၏ သမိုင်းကြောင်း တစေ့တစောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ●

မကြန်